

Aanbevelingen STUDIO kinderarmoede

Aanbeveling 1

Werk aan een maatschappelijk draagvlak voor de strijd tegen kinderarmoede, onder andere door (sterkere) vorming en sensibilisering van beleidsmakers, professionals en de hele bevolking.

Hiertoe worden reeds initiatieven genomen zoals de financiële ondersteuning van middenveldorganisaties zoals o.a. de Gezinsbond om naar hun leden actief werk te maken van sensibilisering rond het onderwerp van kinderarmoede. Bijkomende acties zijn echter zeker gewenst.

Aanbeveling 2

Bij de diensten van de viceminister-president zou één persoon alle acties tegen kinderarmoede moeten coördineren, met een sterk mandaat en vanuit een gedeelde en gedragen visie.

Het Actieprogramma heeft reeds een belangrijk coördinerende functie maar het is belangrijk om ook een personele invulling te geven aan dit actieplan. De transitie manager kinderarmoede is derhalve een goede zaak op voorwaarde dat men deze functie een serieuze invulling geeft. Immers de omvang van de problematiek vergt een intensieve inzet.

Aanbeveling 3

Voorzie de oprichting van een interministeriële werkgroep kinderarmoede.

Er wordt een taskforce kinderarmoede samengeroepen met alle belangrijke actoren die betrokken zijn bij de aanpak van kinderarmoede. Het gaat hier onder meer om mensen uit het werkveld, het middenveld, academici, beleidsmensen etc. Zij zullen het proces waarbinnen de aanpak van kinderarmoede centraal staat verder implementeren.

Aanbeveling 4

Het actieplan moet aangevuld worden met een 'business case'.

Daarin wordt de zakelijke kant van het verhaal belicht en worden de kosten en baten tegen elkaar afgewogen. Het bestrijden van kinderarmoede is immers niet enkel vanuit sociale beweegredenen noodzakelijk maar er is ook een belangrijk economisch voordeel aan verbonden. Het terugdringen van kinderarmoede brengt onvermijdelijk kosten met zich mee maar deze moeten gezien worden als een investering in de toekomst. Het probleem niet aanpakken zal uiteindelijk een veel hogere kost met zich meebrengen. De business case zou ook rekening moeten houden met mogelijke obstakels (zoals politieke en financiële weerstanden bij bepaalde stakeholders), en bijdragen aan het mobiliseren van een draagvlak bij de belastingbetaler en de publieke opinie. Een kortlopende studieopdracht binnen het VLAS zou hiertoe een oplossing kunnen bieden.

Aanbeveling 5

Duid in elke provincie een veranderingsmanager aan die de beleidscoördinatie met betrekking tot kinderarmoede op zich neemt. Ondersteuning voor deze managers is cruciaal, zij moeten de kans krijgen om een leider te zijn.

Het uitbouwen van een excellent bestuur vereist een samenwerking van verschillende stakeholders uit beleid en praktijk. Dit is iets dat moet uitgewerkt worden voor en door heel Vlaanderen. Ook op regionaal vlak moet er daarom geïnvesteerd worden in leiderschap. Er zijn momenteel heel veel netwerken maar niemand heeft het mandaat om de afstemming daarvan op zich te nemen. Investeren in een Flanders Leadership School ziet de STUDIO als wenselijke factor hierbinnen.

In het kader van de Interne Staatsvorming blijft netwerkvorming en sociale planning rond armoedebestrijdingsbeleid nog bij de provincies zitten. De verantwoordelijken hiervoor kunnen een

duidelijke taakomschrijving krijgen en kunnen bijeen gebracht worden in een Taskforce om de transitie-manager Kinderarmoede te ondersteunen.

Aanbeveling 6

Voorzie een verlenging van het *bevallingsverlof* tot 1 jaar (te verdelen over beide ouders) waarna er tot 3 jaar gratis kinderopvang zou moeten zijn, alleszins voor kansarme gezinnen.

Het bevallingsverlof is een federale aangelegenheid. Het nieuwe decreet kinderopvang zet een belangrijke stap in de richting van een versterking van de inkomensgerelateerde opvang.

Aanbeveling 7

Promoot borstvoeding.

Wetenschappelijk onderzoek toont tal van positieve effecten van borstvoeding aan op de gezondheid, de cognitieve en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de baby. Op die manier kan het geven van borstvoeding helpen om de impact van sociale gelijkheid te reduceren. Maar net bij deze kwetsbare groep van moeders ligt het percentage van moeders die borstvoeding geven, veel lager dan bij middenklasse moeders. Sensibilisering en promotie van dit thema kan hierin een belangrijke bijdrage leveren.

Aanbeveling 8

Creëer de Huizen van het Kind naar het model van de Zweedse 'Family Centers'.

Momenteel zijn in Vlaanderen de 'huizen van het kind' in oprichting en de STUDIO acht het wenselijk dat deze evolueren in de richting van de Zweedse family centers. Deze centra zijn ingebed in een lokale gemeenschap en integreren het verschillende zorg- en onderwijsaanbod voor toekomstige ouders en jonge gezinnen. Het concept wordt in Vlaanderen wellicht het best benaderd door de Genkse Opvoedingswinkel. De Genkse Opvoedingswinkel bestaat uit een netwerk van 25 partners die zich engageren in een samenwerkingsverband opvoedingsondersteuning. Zij richten hun aanbod op alle ouders en hun kinderen met een voortdurende alertheid voor de meest kwetsbare doelgroepen. Een belangrijk aandachtspunt is de participatie van buurtbewoners in elk project. Family centers zijn ook veel meer dan een shop waar ouders kunnen langskomen. De kwaliteit van het aanbod en inbedding in de lokale gemeenschap (met inspraak van die gemeenschap) bepalen mee het succes. In dergelijke family centers in Vlaanderen zou het aanbod van Kind en Gezin (inloopteams, consultatiebureau's, CKG's) kunnen geïntegreerd worden met ontmoetingsplaatsen voor jonge gezinnen.

Aanbeveling 9

Er moet een betere afstemming en integratie komen tussen kinderopvang en kleuterschool.

Het gaat echter niet enkel om een reorganisatie, maar veeleer om het opnemen van een gedeelde verantwoordelijkheid om een kwaliteitsvolle ondersteuning te bieden, zowel op het vlak van zorg (gezondheid, socio-emotionele ontwikkeling...) als op dat van de vaardigheidsontwikkeling (taal- en spelstimulering, fysieke ontwikkeling, zelfconcept...). Specifiek wat taal betreft heeft elk kind recht op taalbeheersing, wat ook betekent dat de ontwikkeling van kinderen uit anderstalige of meertalige gezinnen in twee of drie talen moet kunnen ondersteund worden. Investeren in opleiding en professionalisering van personeel en het waarborgen van *diversiteit (naar geslacht, taal,...)* binnen het personeel zijn factoren die sterk kunnen bijdragen tot de kwaliteit. Een *centraal informatiesysteem* met een integratie van de gegevens van Kind en Gezin en onderwijs kunnen ook een betere afstemming bewerkstelligen. Dit mag echter niet leiden tot een sanctioneringsbeleid van diegenen die niet participeren aan het kleuteronderwijs. Het gaat eerder om een opvolging van kinderen en gezinnen vanuit een systemische benadering.

Aanbeveling 10

Voorzie voldoende personeelsomkadering zowel in de kinderopvang als in het kleuteronderwijs. De groepen moeten kleiner, de omkaderingsratio's hoger.

Aanbeveling 11

Voorzie gezinscoaches die gezinnen en hun problematiek langdurig kunnen opvolgen en continuïteit kunnen verzekeren.

De zorg in ons systeem is erg versnipperd waardoor gezinnen geconfronteerd worden met verschillende dienstverleners. En dit terwijl ouders net aangeven dat die vertrouwensband tussen de ondersteuner en de ouder van cruciaal belang is. Die kan echter enkel opgebouwd worden wanneer er langdurig met gezinnen kan gewerkt worden. Het idee van de 'gezinscoach' kwam in dit verband tijdens de STUDIO naar boven. Op die manier kan meer continuïteit geboden worden aan het gezin en kan er integraal gewerkt worden. Kansarmoede is immers een kluwen van verschillende domeinen waarop het moeilijk loopt. Om die verstrikking van problemen aan te pakken is ondersteuning nodig op al die verschillende domeinen.

Aanbeveling 12

Zorg ervoor dat de ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs wordt teruggedrongen.

In de eerste plaats is bekend dat het risico op armoede vijfmaal groter is bij kinderen waarvan de moeder zonder kwalificatie de school heeft verlaten dan bij andere kinderen. Het terugdringen van ongekwalificeerde uitstroom verdient dus alle aandacht. Dit vergt naast een specifiek zorgbeleid ook meer gelijke kansen, een brede-schoolbeleid en waar nodig ook curriculumhervormingen. Dit is 1 van de doelstellingen van de vooropgestelde hervorming binnen het secundair onderwijs.

Aanbeveling 13

Sensibiliseer jongeren in het onderwijs omtrent de impact van ouderschap.

Bevorderen dat jongeren een weloverwogen beslissing nemen om ouder te worden kan een gedeelde taak zijn van de school en de gezondheidszorg. Ouderschapscompetenties zouden het best opgenomen worden in het onderwijs- en vormingsbeleid. Sensibilisering rond verantwoordelijk seksueel gedrag en ouderschap (o.a. in de preventieve gezinsondersteuning en op school), gratis contraceptie,... zijn enkele initiatieven die in dit kader genoemd werden. Daarnaast kunnen de media ingezet worden om jongeren te sensibiliseren: *positieve rolmodellen* in soapseries, sociale media,... Bij dit alles moet culpabilisering van de jongeren vermeden worden.

Aanbeveling 14

Voorzie een kader voor de uitwerking van een jeugdgarantieplan.

Voor de overheid ziet de STUDIO een belangrijke taak in het opstarten van een *jeugdgarantieplan* om te voorkomen dat jongeren in de overgangen tussen school, werk, vrijwilligerswerk en beroepsopleiding tussen de mazen van het net vallen. Er zou een plaats moeten gegarandeerd worden voor elke jongere op die domeinen met mogelijkheden tot flexibele paden hiertussen. De maatregelen in verband met de alternatieven voor de job-korting en het nieuwe loopbaanakkoord zetten hierbij stappen in de goede richting.

Aanbeveling 15

Verhoog de samenwerking tussen scholen en werkgevers en moedig werkgevers aan om opleidingen en stages te voorzien.

Werkgevers zouden (financieel en door sociaal overleg) aangemoedigd moeten worden om nauwer samen te werken met scholen en jongeren door *opleidingen en stages* aan te bieden. Zodoende

kunnen jongeren ervaring opdoen met verschillende jobmogelijkheden en hebben ze meer bagage om daarin een gerichte keuze te maken. Het nieuwe loopbaanakkoord voorziet extra inspanningen voor kwetsbare jongeren via werkplekleren en werkervaringsprojecten.

Aanbeveling 16

Voorzie de nodige flexibiliteit om een optimale afstemming mogelijk te maken tussen het gezins- en werklevens.

Eens jonge ouders aan het werk zijn, zijn *flexibele arbeidscondities* belangrijk om het werk te kunnen combineren met het ouderschap.

Aanbeveling 17

Voorzie het recht op wonen als een resultaatsverbintenis voor de overheid ten opzichte van gezinnen in nood

Wat de STUDIO-leden vooral verbaasd heeft, is dat er in Vlaanderen / België nog geen automatisch recht is op een woning voor gezinnen in nood. 'Vinden we het aanvaardbaar dat in het centrum van Europa een jonge moeder geen dak boven haar hoofd heeft?', vragen zij zich af. De eerste en belangrijkste suggestie van de STUDIO luidt dan ook om een afdwingbaar recht op onderdak onmiddellijk in te voeren. Ook het jongste Tweejaarlijks Verslag van het interfederaal Steunpunt Armoedebestrijding (2010-2011) dringt hierop aan.

Aanbeveling 18

Zorg voor een beter gebruik van onderbenutte woningen.

Er zou creatiever en flexibeler moeten omgesprongen worden met de bestaande accommodatie. Door mobiliteit en flexibiliteit aan te moedigen kunnen onderbenutte woningen intensiever gebruikt worden – onder andere ten voordele van ouders met jonge kinderen.

Aanbeveling 19

Voorzie praktijktoetsen (met sancties) om discriminatie op de huisvestingsmarkt te bestrijden.

Dit is een federale aangelegenheid. We kunnen evenwel reeds meegeven dat er al een federale oproep loopt voor een actieonderzoek hierrond onder impuls van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen.

Aanbeveling 20

Voer een 'negatieve huisbelasting' in.

De fiscale instrumenten met betrekking tot het huisvestingsbeleid (o.a. de belastingaftrekken voor hypothekaire leningen) worden overgedragen naar de Gewesten, wat eveneens kansen schept voor een meer coherent beleid dat niet alleen huiseigenaars maar ook kleine huurders op de privémarkt ondersteunt. België / Vlaanderen is één van de weinige Europese landen waar nog geen (algemeen) stelsel van huisvestingstoelagen bestaat voor lage-inkomensgezinnen. Daarom werd het idee van een '*negatieve huisbelasting*' (of negatieve onroerende voorheffing) opgevoerd en dit onafhankelijk of je eigenaar of huurder bent. Gezinnen met een bescheiden woning en met een laag inkomen zouden in dit systeem geen onroerende voorheffing betalen, maar een huisvestingstoelage krijgen; terwijl andere huiseigenaars of huurders onroerende voorheffing zouden betalen a rato van de hoogte van hun kadastraal inkomen en hun inkomen.

Aanbeveling 21

Bouw het aanbod van sociale woningen intensiever uit en plan ze optimaal in.

De sociale woningen zijn op dit moment te sterk geconcentreerd en dienen ruimtelijk meer gespreid te worden. Op die manier wordt gettovorming vermeden, wat ook helpt om andere kwalen zoals gesegregeerd onderwijs en criminaliteit tegen te gaan. Via een extra investering in het aanbod van sociale woningen kan ook een invloed uitgeoefend worden op de prijzen op de private huizenmarkt. Een groter aanbod aan sociale woningen zal de huurprijzen op de private markt doen dalen, waardoor deze ook voor mensen met een lager inkomen haalbaar kunnen worden. Ook hier dient de prioriteit te gaan naar woningen voor gezinnen met kinderen.

Aanbeveling 22

Promoot groepsaankopen op lokaal niveau.

Lokale overheden kunnen als tussenpersoon optreden in het aankopen van voorzieningen als water en energie. Door op grote schaal te bestellen kunnen zij onderhandelen over lagere prijzen die uiteindelijk de burgers in kwestie ten goede komen.

Aanbeveling 23

Creëer ruimte op openbare plaatsen met als doel speelfunctie, ontmoetingsfunctie, recreatieve functie etc.

"It takes a village to raise a child" Maar dit gebeurt niet vanzelf, dit moet ook mogelijk gemaakt worden. Er moet voor gezorgd worden dat een dorp een gemeenschap kan worden. Het woonbeleid kan hierop inspelen door publieke ruimtes en ontmoetingsplaatsen te voorzien specifiek gericht op ouders en kinderen. Hetzelfde geldt ook – in overdrachtelijke zin - op het vlak van internet bijvoorbeeld: Vlaanderen als een gratis mobiele internetruimte. Dit laatste kan in samenwerking met private promotoren gerealiseerd worden.

Aanbeveling 24

Integratie kindpremie met bestaande kinderbijslagsysteem

In het licht van de staatshervorming die de verdeling van de kinderbijslag overhevelt naar de gemeenschappen is er momenteel wel een gouden kans om het kinderbijslagsysteem bij te sturen met een bijzondere aandacht voor kinderarmoede. De *kindpremie* die de Vlaamse regering geleidelijk wil invoeren vanaf 2012 kan alvast best geïntegreerd worden met het bestaande kinderbijslagsysteem. Eventueel kan hetzelfde gebeuren met de schooltoelagen. Ook hier zou het principe van *progressieve universaliteit* moeten gelden: een basisbedrag voor iedereen met een supplement voor lage-inkomensgroepen. Een vereenvoudiging en centralisering van de administratie is daarbij aangewezen, wat bijkomende middelen zou kunnen vrijmaken.

Aanbeveling 25

Zorg ervoor dat de schuldoverlast geen hypotheek legt op de levensomstandigheden van kinderen in een gezin

De *schuldoverlast* van jonge gezinnen legt volgens het STUDIO-team een onaanvaardbare hypotheek op kinderen. Er dient gezocht te worden naar manieren om deze hypotheek weg te nemen, bijvoorbeeld in het kader van de voorziene bijsturing van de collectieve schuldenregeling. Het doel is dat kinderen in arme gezinnen via een vorm van (gedeeltelijke) kwijtschelding zouden ontsnappen aan deze intergenerationele armoedeval. Binnen het team werd echter geen formule gevonden die mogelijke perverse effecten van dergelijke maatregel (weigeren van aanvragers van collectieve schuldenregeling) voorkomt.